

ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΑΘΗΝΩΝ
ΤΜΗΜΑ ΔΙΕΘΝΩΝ ΕΥΡΩΠΑΪΚΩΝ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ

ΔΙΑΠΡΑΓΜΑΤΕΥΣΕΙΣ ΕΝΤΑΞΗΣ ΤΗΣ ΤΟΥΡΚΙΑΣ ΣΤΗΝ
ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΕΝΩΣΗ ΜΕ ΑΝΑΦΟΡΑ ΚΑΙ ΣΤΟ ΡΟΛΟ ΤΗΣ
ΕΛΛΑΔΑΣ

Επιβλέπων καθηγητής: Κος Μπλαβούκος

ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΕΙΔΙΚΕΥΣΗΣ ΣΤΙΣ ΕΥΡΩΠΑΪΚΕΣ
ΣΠΟΥΔΕΣ

ΙΩΑΚΕΙΜ ΠΑΝΑΓΙΩΤΑ Α.Μ. 403486

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Το ενδεχόμενο ένταξης της Τουρκίας στην Ευρωπαϊκή Ένωση προκαλεί έντονη διαμάχη. Τα επιχειρήματα που προβάλλονται ποικίλλουν. Υπέρ της ένταξης προβάλλονται οι υποσχέσεις που έχουν δοθεί από παλιά, η προσβολή που θα συνιστούσε μια αρνητική απάντηση για το μουσουλμανικό κόσμο, η πρόοδος που έχει κάνει η Τουρκία, ο κίνδυνος ενθάρρυνσης της σύγκρουσης των πολιτισμών.

Η Τουρκία σήμερα⁰ δεν είναι ούτε Δυτικό, ούτε μουσουλμανικό κράτος. Δεν ανήκει σε μια χριστιανική, σοσιαλιστική ή καπιταλιστική κοινότητα... Δεν είναι ούτε ασιατική, ούτε ευρωπαϊκή... Η κύρια κατεύθυνση της Οθωμανικής ιστορίας κλίνει περισσότερο προς τα Δυτικά, παρά προς τ' Ανατολικά. Όμως η προσκόλληση της σε μια ανατολίτικη πολιτιστική αναφορά εμποδίζει την Τουρκία να συμπεριληφθεί στο Δυτικό κόσμο... Η στάση της Ελλάδας από το απόλυτο όχι στην αρχική αίτηση για ένταξη της

Τουρκίας στην ΕΕ, μέχρι το σήμερα στην συμφωνία της ένταξης, αλλά με τις απαιτούμενες προϋποθέσεις.

12/02/2010

ΗΓΕΣΙΑ ΚΑΙ ΔΙΑΠΡΑΓΜΑΤΕΥΣΕΙΣ ΣΤΗΝ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΕΝΩΣΗ

Εισαγωγή

Γέφυρα μεταξύ Ανατολής και Δύσης, Ευρώπης και Ασίας, γεωστρατηγικός κόμβος της Ευρασίας, πρότυπο συνύπαρξης κοσμικού κράτους, δημοκρατίας και Ισλάμ κ.α. Με τέτοιους χαρακτηρισμούς αρέσκεται να αυτοπροβάλλεται η σύγχρονη Τουρκία¹, μια διχασμένη χώρα, που φιλοδοξεί ωστόσο να καταστεί πλήρες μέλος της Ευρωπαϊκής Ένωσης (Ε.Ε.). Η τουρκική κυβέρνηση, η ελίτ της χώρας (πολιτικοί, στρατιωτικοί, επιχειρηματίες, ακαδημαϊκοί κ.α.), καθώς και το 80% του τουρκικού πληθυσμού, τάσσονται υπέρ της ευρωπαϊκής προοπτικής. Δεν έχουν άλλωστε και άλλη επιλογή

Αν και μουσουλμανική χώρα η Τουρκία δεν τρέφει και ιδιαίτερο σεβασμό προς τους μουσουλμάνους ανατολικούς γείτονές της, τους οποίους άλλοτε αντιμετωπίζει φιλικά και άλλοτε εκδηλώνει απέναντί τους διάφορα φοβικά συμπλέγματα. Άλλωστε ο μουσουλμανικός κόσμος της Μέσης Ανατολής δεν έχει και πολλά να της προσφέρει. Πρόκειται για μια γεωπολιτικά κατακερματισμένη περιοχή, για μια σειρά από ασταθείς, φτωχές και υποανάπτυκτες χώρες, που βρίσκονται σε πλήρη δημογραφική ανάπτυξη αλλά και μακριά από κάθε έννοια δημοκρατίας. Οι χώρες αυτές μαστίζονται από υπερπληθυσμό, θρησκευτικό φανατισμό, τρομοκρατία και αντιδυτικισμό. Η Τουρκία αντίθετα είναι ένα κοσμικό (μουσουλμανικό) κράτος, μια ασταθής δημοκρατία, μια κοινωνία που έχει ολοκληρώσει τη δημογραφική της μετάβαση και η οποία είναι στραμμένη εδώ και δεκαετίες προς τη Δύση.

Περιμαζεύοντας τα απομεινάρια και τα «ορφανά» της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας ο Κεμάλ Ατατούρκ έφτιαξε τη σύγχρονη Τουρκία, αφήνοντας διαθήκη στους κληρονόμους του να εντάξουν κάποια μέρα τη χώρα στους κόλπους της Δύσης. Με ελάχιστες εξαιρέσεις –και παρά τα εμπόδια που κατά καιρούς έβαζε η Ελλάδα– αυτή η πολιτική εντολή του Κεμάλ ακολουθήθηκε από τις περισσότερες κυβερνήσεις της Άγκυρας.

Πάγιος άξονας της μετακεμαλικής πολιτικής ήταν η σύσφιξη των σχέσεων με τη Δύση και η πρόσδεση της Τουρκίας στο δυτικό άρμα. Η ένταξη της Τουρκίας το 1952 στο NATO ήταν το πρώτο βήμα. Ακολούθησε η προσέγγιση με την Ευρωπαϊκή Κοινότητα (ΕΟΚ), η οποία μετεξελίχθηκε στη σημερινή Ευρωπαϊκή Ένωση. Στις αρχές του 21^{ου} αιώνα η Τουρκία επιθυμεί διακαώς να επισφραγίσει τον «ερωτά» της με τη Δύση, εντασσόμενη ως πλήρες μέλος στην Ευρωπαϊκή Ένωση. Πρόκειται ασφαλώς για ευσεβείς πόθους, εφόσον ούτε ο δρόμος προς την ένταξη είναι στρωμένος με ροδοπέταλα, ούτε και τα άλλα χριστιανικά κράτη-μέλη της Ε.Ε. περιμένουν τη μουσουλμανική Τουρκία με ανοικτές αγκάλες. Έτσι, η πορεία της Τουρκίας προς την Ευρώπη θα είναι μια επίπονη και χρονοβόρα διαδικασία, η οποία θα μεταλλάξει την Τουρκία, ενώ δε θα αφήσει ανεπηρέαστη και την ίδια την Ευρώπη.

Η προοπτική ένταξης της Τουρκίας² εντάσσεται στην παραδοσιακής μορφής πολιτική διεύρυνσης της ΕΕ ή εγκαινιάζει μία νέα μορφή διεύρυνσης και άρα ένα νέο τρόπο διαχείρισης της υπό αναζήτηση ταυτότητας της ΕΕ και της υπό διαμόρφωση πολιτική γειτονίας της;

Στη πρώτη περίπτωση της παραδοσιακής μορφής πολιτικής διεύρυνσης της ΕΕ, το ενδιαφερόμενο υποψήφιο Κράτος λειτουργεί υπό το καθεστώς της 'ικανότητας προσαρμογής' όπου έχει ως κύριο στόχο του την ενσωμάτωση ενός συνόλου νομικών, πολιτικών και ρυθμιστικών κανόνων.

Οι υποψήφιοι χώρες πρέπει να μοιάζουν περισσότερο με τα σημερινά κράτη μέλη ... Η διεύρυνση αποτελεί άσκηση ισχύος ή επιρροής της ΕΕ; Η ΕΕ εξάγει στις γειτονικές της χώρες τις δικές της μεθόδους κοινωνικής και οικονομικής διακυβέρνησης...'

Από τη μια πλευρά είναι εκείνοι που θέλουν και πιστεύουν στην προοπτική της ένταξης ως διαδικασίας εκδημοκρατισμού και εκσυγχρονισμού και από την άλλη πλευρά όσοι θέλουν την υποψηφιότητα για ένταξη ως διαδικασία πίεσης και καταναγκασμού.

Επιβλητικός ή και διακριτικά αφομοιωτικός ο παραδοσιακός μηχανισμός ένταξης οργανώνει την σχέση μεταξύ ΕΕ και υποψήφιου μέλους, εν προκειμένω της Τουρκίας, πάνω σε μια άνιση βάση με τελικό επιστέγασμα την ένταξη αυτή καθ' εαυτή.

Η προώθηση της 'ένταξιμότητας υπό την ιδιότητα του μέλους' (membership inclusiveness) ... διασφαλίζει ότι στο τέλος του δρόμου... η ένταξη θα είναι δεδομένη. Σε αυτό το πλαίσιο, κύριος στόχος της Τουρκίας, πρέπει να είναι « ο εξευρωπαϊσμός» της τουρκικής κοινωνίας που θα επιτευχθεί μέσα από την πορεία των ενταξιακών διαπραγματεύσεων προς την είσοδο της ΕΕ και όχι τόσο απ' αυτή καθ' αυτή η ένταξη στην ΕΕ.

Αυτός ο μηχανισμός ένταξης αποτέλεσε τον βασικό πυλώνα των προηγούμενων κυμάτων διευρύνσεων – πρώτο κύμα θεσμικής και πολιτικής παγίωσης της γεω-ζώνης (Κράτη δυτικής Ευρώπης), δεύτερο κύμα γεωπολιτικής αναδόμησης (Κράτη ανατολικής και κεντρικής Ευρώπης, ανατολικά Βαλκάνια) – αλλά και του επερχόμενου τρίτου κύματος νομιμοποίησης αναδυόμενων Κρατών (δυτικά Βαλκάνια).

Σε αυτήν την εργασία θα κάνουμε μία αναφορά στην ιδιαίζουσα περίπτωση της Τουρκίας και στις προσπάθειες ένταξής της στην Ευρωπαϊκή Ένωση. Θα πρέπει να βρούμε τον τρόπο και συγκεκριμένα την θέση σκεφτόμενοι ότι κύριο μέλημά μας πρέπει να είναι να μην καταντήσει η υπόθεση της ένταξης το χρυσό χάπι της διχοτόμησης και της νομιμοποίησης των τετελεσμένων της βίας του 1974.

Αναλυτικότερα θα αναφερθούμε:

- ❖ Στην αντιφατικότητα που παρουσιάζει η ένταξη της Τουρκίας
- ❖ Σε μία ιστορική αναδρομή από την 1^η αίτηση ένταξης και μετά
- ❖ Αρχική στάση της Ελλάδας – Κύπρος
- ❖ Οδικός χάρτης ένταξης
- ❖ Σχέδιο Ανάν
  - Αρνητικά σχόλια
  - Θετικά σχόλια
- ❖ Συνέπειες σχεδίου Ανάν-εμπόδιο στην ένταξη της Τουρκίας
- ❖ Αποτελέσματα ενθαρρυντικά βήματα ή μη
  - Περισσότερη σταθερότητα
  - Περισσότερη ευημερία
  - Συμπεράσματα – μάλλον θετικά για την πορεία ένταξης
  - Συμπεράσματα μάλλον αρνητικά για την πορεία ένταξης

❖ Προτεινόμενη λύση – δεσμοί όχι ένταξη

Οι αντιφάσεις της Τουρκίας

Μέσα στην Τουρκία³ η προοπτική ευρωπαϊκής ένταξης υποκινεί αληθινή μεταπολίτευση, δηλαδή αλλαγή καθεστώτος.

Σε όλα τα υπόλοιπα υποψήφια κράτη- μέλη, πρώτα άλλαξε το αυταρχικό καθεστώς κι ύστερα ενσωματώθηκαν στους Ευρωπαϊκούς θεσμούς:

Στην Ελλάδα, πρώτα έπεσε η στρατιωτική δικτατορία (1974) κι ύστερα μπήκε η χώρα στην τότε ΕΟΚ (1981).

Το ίδιο συνέβη με την Ισπανία και την Πορτογαλία, που ακολούθησαν, στη δεκαετία του '80. Το ίδιο συνέβη και με τις χώρες της ανατολικής Ευρώπης, που μπήκαν στην Ένωση το 2004, μια δεκαπενταετία αφότου κατέρρευσαν τα καθεστώτα του «υπαρκτού σοσιαλισμού» (1989). Σε όλες τις περιπτώσεις, πρώτα σταθεροποιήθηκε η δημοκρατία κι ύστερα μπήκαν στην Ευρώπη...

Στην Τουρκία, η ευρωπαϊκή προοπτική εμφανίζεται ως μοχλός ανατροπής του στρατοκρατικού καθεστώτος, που υπάρχει ακόμα. Αυτό δεν συνέβη με κανένα υποψήφιο κράτος-μέλος ως τώρα...

Στην Τουρκία⁴ όλοι φαίνονται να υποστηρίζουν σήμερα την ευρωπαϊκή ένταξη. Αλλά δεν εννοούν όλοι το ίδιο πράγμα:

-- **Οι Κεμαλικοί** προασπίζουν το κοσμικό καθεστώς της Τουρκίας, είναι φιλοδυτικοί, αλλά δεν δέχονται να εξουδετερωθεί ο ρυθμιστικός ρόλος του στρατού. Γιατί γνωρίζουν ότι κάτι τέτοιο θα διευκόλυνε την κατάλυση του κοσμικού κράτους από τους Ισλαμιστές, που συνεχώς δυναμώνουν. Έτσι, οι Κεμαλικοί θέλουν την κατάληξη της τουρκικής ένταξης, αλλά δεν θέλουν τη διαδικασία εκδημοκρατισμού που οδηγεί εκεί – δεν επιθυμούν να εξουδετερωθεί ο ρόλος του στρατού.

-- **Οι Ισλαμιστές** θέλουν τη διαδικασία ένταξης (για να εξουδετερώσουν το ρυθμιστικό ρόλο του στρατού), αλλά όχι αναγκαστικά και την κατάληξη... Και η στάση των Ευρωπαίων έναντι της Τουρκίας έχει κάποιες αντίστοιχες αντιφάσεις: Στηρίζουν τους Ισλαμιστές, που αποσκοπούν στην κατάλυση του κοσμικού κράτους, για να περιορίσουν την κυριαρχία των Κεμαλιστών, που αποτελούν, όμως, την εγγύηση του κοσμικού κράτους!

Οι Ευρωπαίοι⁵ θέλουν περισσότερη δημοκρατία, αλλά δεν λαμβάνουν υπ' όψιν ότι, κατά πάσα πιθανότητα, «περισσότερη δημοκρατία» στην Τουρκία σημαίνει Ισλαμική δημοκρατία...

Ιστορική αναδρομή

Η προοπτική ένταξης της Τουρκίας στην Ε.Ε. έχει μεγάλο βάθος στην ιστορία⁶, από τη στιγμή που η συμφωνία σύνδεσης Τουρκίας και Ε.Ε. υπογράφηκε μόλις στις 12.9.1963 και τέθηκε σε ισχύ στις 1.12.1964. Είναι χαρακτηριστικό ότι την 31η Ιουλίου 1959, ο τότε πρωθυπουργός Αντνάν Μεντερές ανακοίνωνε την υποβολή του αιτήματος ένταξης στην τότε Ευρωπαϊκή Κοινότητα. Εκείνη η πρώτη προσπάθεια⁷ έγινε αξιοσημείωτη από τον πρώτο δημοκρατικά εκλεγμένο πρωθυπουργό της χώρας, που επρόκειτο να κρεμαστεί μετά το στρατιωτικό πραξικόπημα το 1960.

Στις 23 Νοεμβρίου 1970 υπογράφεται το επιπρόσθετο πρωτόκολλο που περιλαμβάνει του όρους σχετικά με την τελωνειακή ένωση.

Την 1^η Σεπτεμβρίου του 1971 με την «Προσωρινή Συμφωνία» τίθενται σε ισχύ οι εμπορικές διατάξεις του επιπρόσθετου πρωτοκόλλου. Η ΕΟΚ ήρε την επιβολή δασμών και ποσοτικών περιορισμών στα εισαγόμενα βιομηχανικά τουρκικά προϊόντα (εκτός κλωστοϋφαντουργίας).

Την 1^η Ιανουαρίου 1971 τίθεται το κοινό δασμολόγιο ΕΟΚ.

Το 1978 Η Τουρκία ζήτησε να παγώσουν οι υποχρεώσεις τελωνιακής ένωσης και ταυτόχρονα χορηγήθηκε βοήθημα ύψους 8 εκατομμυρίων δολαρίων, ως χώρα προς ένταξη.

Στις 30 Ιουνίου του 1980 η Τουρκία απαλλάχθηκε από το δασμολόγιο και στα γεωργικά της προϊόντα.

Το 1982 οι σχέσεις πάγωσαν επειδή το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο ζήτησε από Συμβούλιο και Επιτροπή να ανασταλεί η συνεργασία.

Αρκετά αργότερα και μετά και από άλλα γεγονότα στις 14 Απριλίου του 1987, η Τουρκία υπέβαλε επίσημη αίτηση για προσπάθεια απόκτησης της ιδιότητας του πλήρους μέλους της τότε Ευρωπαϊκής Οικονομικής Κοινότητας (ΕΟΚ). Η αίτηση απορρίφθηκε αρχικώς το Δεκέμβριο του 1989 αλλά και δευτερευόντως το 1997, παρόλο που προηγήθηκε το θετικό βήμα της τελωνειακής ένωσης της Τουρκίας με την Ε.Ε. το 1995.

Το ευρωπαϊκό συμβούλιο του Ελσίνκι στις 10-11 Δεκεμβρίου 1999 σηματοδότησε μια νέα αρχή για την Τουρκία, από τη στιγμή που αναγνωρίστηκε η Τουρκία σαν ένα ισότιμο ως προς τα άλλα υποψήφια προς ένταξη στην Ε.Ε μέλη.

Το δεδομένο αυτό αποτέλεσε το επίσημο άνοιγμα της Ε.Ε. σε μία χώρα με διαφορετικά πολιτιστικά, πολιτισμικά αλλά και θρησκευτικά στοιχεία από αυτά των μελών της Ε.Ε.

Το 1996 μετά τα γνωστά γεγονότα συμφωνήθηκε για τα Ίμια⁸ : «Ούτε στρατός, ούτε πλοία, ούτε σημαίες», με τον αμερικανικό παράγοντα σε ρόλο επιδιαιτητή. Το 1997 στη Μαδρίτη συμφωνήθηκε μεταξύ Ντεμιρέλ - Σημίτη η «...μη λήψη μονομερώς μέτρων, που θα διαταράξουν τη σταθερότητα στο Αιγαίο». Αυτό σημαίνει για τους Τούρκους πως δεσμεύτηκε η ελληνική κυβέρνηση, εκτός των άλλων, να μην επεκτείνει τα χωρικά μας ύδατα από τα έξι μίλια που είναι σήμερα, μέχρι τα δώδεκα που δικαιούται.

Το Δεκέμβρη του 1999, κατά τη Σύνοδο Κορυφής του Ελσίνκι, η ΕΕ αποφάσισε την ένταξη της Τουρκίας, αλλά συγχρόνως αναγνώρισε και τις τουρκικές διεκδικήσεις σε βάρος της Ελλάδας, σαν «μεθοριακές διαφορές», παραπέμποντάς αυτές για λύση και μάλιστα εάν χρειαστεί μέσω του Δικαστηρίου της Χάγης.

Ενώ οι Ελληνικές Κυβερνήσεις διαχρονικά δήλωναν ότι το μόνο θέμα για επίλυση ήταν η υφαλοκρηπίδα, στην περίπτωση αυτή η κυβέρνηση αποδέχτηκε την ύπαρξη «διαφορών» και τη μέθοδο επίλυσής τους μέσω συζητήσεων.

Το 2003 δύο χώρες μη μέλη της ΕΕ (Τουρκία και ΗΠΑ) και μία που είναι η μισή στην ΕΕ (Μεγάλη Βρετανία) αποφάσισαν στην Κωνσταντινούπολη πως,

ο ευρωστρατός (στον οποίο σπεύσαμε να συνεισφέρουμε δυνάμεις), δε θα ανακατεύεται χωρίς άδεια των Τούρκων στις περιοχές Αιγαίου και Κύπρου. Άρα δε θα τις προστατεύει σε περίπτωση επίθεσης. Το 2004 τα ελληνικά κυβερνητικά κόμματα παρείχαν φανερή ή συγκαλυμμένη υποστήριξη στο «σχέδιο Ανάν», που ευτυχώς καταψήφισε ο κυπριακός λαός. Επίσης, το Δεκέμβρη της ίδιας χρονιάς η ελληνική κυβέρνηση συμφώνησε να αρχίσουν οι ενταξιακές διαπραγματεύσεις της Τουρκίας στις 3/10/2005.

Παρά την ενδοτικότητα και τις υποχωρήσεις των ελληνικών κυβερνήσεων σε κάθε κρίση - πρόκληση της Τουρκίας στο Αιγαίο, τα πλήγματα και η αμφισβήτηση των κυριαρχικών μας δικαιωμάτων συνεχίστηκαν. Ο Τούρκος πρωθυπουργός σε συνέντευξή του (Απρίλης 2005) ξεκαθάρισε, σε ενιαία γραμμή με τους Τούρκους στρατιωτικούς, ότι η Τουρκία δεν κάνει πίσω ούτε ενόψει της έναρξης της ενταξιακής της πορείας στην ΕΕ. Ούτε τήρησε τα προσχήματα, όταν δέχτηκε τον Έλληνα ΥΠΕΞ σε επίσημη επίσκεψη.

Η Τουρκία με δεδομένο ότι απείχε σημαντικά από το να ικανοποιήσει τα κριτήρια της Κοπεγχάγης και τα 31 κεφάλαια (σήμερα είναι πλέον 35 κεφάλαια) του ευρωπαϊκού κεκτημένου ήταν φυσιολογικό να μην ενσωματωθεί στην Ε.Ε. τον Μάιο του 2004.

Το Δεκέμβριο του 2004 (16.12.2004) οι ηγέτες των χωρών - μελών της Ε.Ε., με εξαίρεση μόνο την Αυστρία (η οποία δεν επιθυμούσε να δοθεί ιδιότητα υποψηφίου πλήρους μέλους της Ε.Ε. για την Τουρκία), πρόσφεραν ημερομηνία έναρξης ενταξιακών συνομιλιών με την Τουρκία. Αυτή η ημερομηνία ήταν η 3η Οκτωβρίου 2005, ημερομηνία που ξεκίνησαν επισήμως οι ενταξιακές συνομιλίες μεταξύ Ε.Ε. και Τουρκίας.

Έτσι δόθηκε η δυνατότητα στην Τουρκία να ξεκινήσει επισήμως την ενταξιακή της πορεία, χωρίς όμως να της δοθεί συγκεκριμένο χρονοδιάγραμμα και συγκεκριμένη μελλοντική ημερομηνία έναρξης.

Επόμενος σταθμός για την Τουρκία ήταν η 11η Νοεμβρίου 2006, ημερομηνία κατά την οποία οι υπουργοί Εξωτερικών των κρατών-μελών της Ε.Ε. επικύρωσαν το πάγωμα οκτώ από τα τριάντα πέντε κεφάλαια του ευρωπαϊκού κεκτημένου για την περίπτωση της Τουρκίας (κεφ. 1 ελεύθερη μετακίνηση εμπορευμάτων, κεφ. 3 ελεύθερη παροχή υπηρεσιών, κεφ. 9 χρηματοοικονομικές υπηρεσίες, κεφ. 11 γεωργία και

αγροτική ανάπτυξη, κεφ. 13 αλιεία, κεφ. 14 πολιτική μεταφορών, κεφ. 29 τελωνειακή ένωση, και κεφ. 30 εξωτερικές σχέσεις).

Όλα αυτά συνέβησαν επειδή η Τουρκία αρνήθηκε να συμμορφωθεί στις υποχρεώσεις της έναντι των υπολοίπων μελών της Ε.Ε. και πιο συγκεκριμένα έναντι της Κύπρου, από τη στιγμή που η Τουρκία αρνείτο να ανοίξει όλα τα λιμάνια και τα αεροδρόμιά της στους Κύπριους.

Η Συνθήκη της Ευρωπαϊκής Ένωσης προβλέπει, στο Άρθρο I-58, ότι «κάθε ευρωπαϊκό κράτος που επιθυμεί να γίνει μέλος της Ένωσης υποβάλλει το αίτημά του στο Συμβούλιο. (...) Το Συμβούλιο αποφασίζει βάσει της αρχής της ομοφωνίας».

Είναι, επομένως, ένας τομέας στον οποίο κάθε κράτος-μέλος διαθέτει δικαίωμα βέτο. Η διάταξη αυτή επαναλαμβάνεται στο σχέδιο του Ευρωπαϊκού Συντάγματος. Όλα τα προηγούμενα χρόνια η Ελλάδα κατά κόρον χρησιμοποιούσε το βέτο στην προοπτική ένταξης της Τουρκίας και μ' αυτό απειλούσε διεκδικώντας μία βιώσιμη λύση, για το Κυπριακό και ένταξη της Κύπρου στην ΕΕ.

Είναι η Τουρκία «ευρωπαϊκό κράτος»; Ο Άτλαντας του περιοδικού National Geographic παρουσιάζει την Τουρκία στο κομμάτι του εκείνο που είναι αφιερωμένο στην Ασία. Είναι αλήθεια ότι η Τουρκία διαθέτει επίσης ένα μικρό ευρωπαϊκό θύλακο, αλλά αυτός αντιπροσωπεύει μόνο το 5% του εδάφους της και το 8% του πληθυσμού της. Το υπόλοιπο βρίσκεται στην Ασία, στα υψίπεδα της Ανατολίας, όπου ο ιδρυτής της σύγχρονης Τουρκίας, Κεμάλ Ατατούρκ, επέλεξε να τοποθετήσει την πρωτεύουσα της χώρας.

Η Τουρκία έχει μικρά σύνορα με τους δύο Ευρωπαίους γείτονές της, την Ελλάδα και τη Βουλγαρία. Πολύ μεγάλα σύνορα με τις χώρες της Μέσης Ανατολής που αποτελούσαν τμήμα της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας, τη Συρία και το Ιράκ. Και τέλος, κοινά σύνορα με το Ιράν και την Αρμενία. Οι Τούρκοι έχουν δική τους γλώσσα και πολιτισμό. Η γλώσσα τους δεν ανήκει στη μεγάλη οικογένεια των ινδο-ευρωπαϊκών γλωσσών.

Τέλος, η μικρή ανασκόπηση που θα προσπαθήσουμε να κάνουμε θα είναι σε σχέση με την στάση της Ελλάδας στην ενταξιακή προοπτική της Τουρκίας τα τελευταία χρόνια έχοντας ως γνώμονα περισσότερο δημοσιογραφικό υλικό, λόγω του ότι τα περισσότερα εγχειρίδια αναφέρονται για την εποχή έως το 1999.

Η δικαιολογία που δόθηκε στο λαό από τις κυβερνήσεις Κύπρου και Ελλάδας, ήταν ότι το βέτο θα μπορούσε να χρησιμοποιηθεί μετά σαν μοχλός πίεσης στην πορεία των διαπραγματεύσεων με το άνοιγμα των διαφόρων κεφαλαίων, έπαψε να υφίσταται. Έτσι, όπως βλέπουμε, η Τουρκία προχωρά με την ένταξή της χωρίς να μας λαμβάνει καθόλου υπόψη, τα κεφάλαια ανοίγουν το ένα πίσω από το άλλο και οι επικρίσεις μας όχι μόνο πέφτουν στο κενό, αλλά δεχόμαστε πιέσεις για να αποσύρουμε τυχόν ενστάσεις μας.

Σε όλα αυτά θα έχουμε ως γνώμονα και το καίριο θέμα της Κύπρου που έρχεται σε απόλυτο συσχετισμό με την ενταξιακή προοπτική της Τουρκίας.

[Αρχική στάση Ελλάδας και διπλωματική εξισορρόπηση θέμα Κύπρου](#)

Ο σκοπός της στρατηγικής μας⁹ στην προοπτική ένταξης της Τουρκίας στην ΕΕ (όσον αφορά την Κύπρο, διότι η ένταξη της Τουρκίας προϋποθέτει επίλυση του Κυπριακού) ήταν μια βιώσιμη λύση που θα μας απάλλαζε από τις δουλείες της εισβολής του 1974, θα διασφάλιζε την επέκταση του κοινοτικού κεκτημένου στην Κυπριακή Δημοκρατία, θα επανένταζε τους τουρκοκυπρίους στην Κυπριακή Δημοκρατία υπό συνθήκες δημοκρατίας και διασφάλισης των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, θα τερμάτιζε το διαρκές έγκλημα του εποίκισμού, θα τερμάτιζε την παρουσία τουρκικών στρατευμάτων και εγγυήσεων και θα πρόσφερε την ευκαιρία για μια ευρύτερη διαπραγμάτευση με σκοπό την σταθεροποίηση στο μακροχρόνιο επίπεδο ισόρροπων ελληνοτουρκικών σχέσεων.

Ευχής έργον και εφικτός στόχος θα ήταν ενδεχομένως, επίσης, ο τερματισμός του καθεστώτος των αποικιακών καταβολών βρετανικών στρατιωτικών βάσεων.

Αρχικά οι πέντε θεμελιώδεις αρχές μιας βιώσιμης λύσης του κυπριακού ήταν: 1^{ον}) Η λύση να διασφαλίζει τον δημοκρατικό χαρακτήρα του πολιτεύματος της Κυπριακής Δημοκρατίας (πλειοψηφικές αποφάσεις στην βάση της αρχής ένα άτομο μια ψήφος).

2^{ον}) Άμεση άσκηση λαϊκής κυριαρχίας (έλεγχος της εξουσίας από μια αδιαίρετη κυπριακή κοινωνία, διαρκείς έλεγχοι και εξισορροπήσεις).

3^{ον}) Αποκλεισμός ρυθμίσεων που δεσμεύουν ή περιορίζουν την εσωτερική-εξωτερική κυριαρχία της Κυπριακής Δημοκρατίας (αποκλεισμός παρουσίας ξένων στρατευμάτων, αποκλεισμός παρουσίας «ξένων δικαστών», τερματισμό του εγκλήματος πολέμου του εποικισμού).

4^{ον}) Απόλυτη τήρηση των συμβάσεων για τα ανθρώπινα δικαιώματα (όπως περιγράφονται στην επώνυμη Χάρτα και όπως απαιτούν οι σχετικές διεθνείς συμβάσεις).

5^{ον}) Όσον αφορά την άμυνα-Ασφάλεια και αν μια τελική λύση προβλέπει την αποστρατικοποίηση, να συνοδευτεί από αποχώρηση όλων των ξένων στρατευμάτων και ει δυνατό να ληφθεί σχετική απόφαση του Συμβουλίου Ασφαλείας.

Ακριβώς, η πορεία αυτή εξευρωπαϊσμού της Τουρκίας και ένταξης της Κύπρου στην ΕΕ, υποστηρίχθηκε πριν δεκαπέντε περίπου χρόνια, με πρακτικό και αποτελεσματικό τρόπο που ταυτόχρονα δεν αντιβαίνει στα καλώς νοούμενα συμφέροντα όλων των εμπλεκόμενων αναιρεί ή προσαρμόζει στο διεθνές δίκαιο τις συμφωνίες του 1977 και του 1979 τις οποίες η ελληνική πλευρά είχε δεχθεί απρόθυμα και υπό συνθήκες πολιτικοστρατιωτικού εκβιασμού.

Αναπόδραστα, λόγω ελληνικής αδυναμίας, οι συμφωνίες αυτές οδήγησαν –όπως έδειξε τελικά το αμφιλεγόμενο σχέδιο Ανάν– σε συζητήσεις που κατά παράβαση του διεθνούς δικαίου και των ανθρωπίνων

δικαιωμάτων επέβαλλαν ως νέο διακρατικό καθεστώς τα τελεσμένα της εισβολής του 1974. Είναι γι' αυτούς ακριβώς τους λόγους που πριν μια περίπου δεκαετία η πρόταση υποβολής αίτησης ένταξης συνοδεύτηκε με θέσεις υπέρ της αμυντικής θωράκισης της Κύπρου και της Ελλάδας και υπέρ της δρομολόγησης ενός «οδικού χάρτη» που θα συμπεριλάμβανε στρατηγικού χαρακτήρα διπλωματικές διεργασίες στο τρίγωνο Ελλάδα, Κύπρος – Τουρκία – Ευρώπη, ΗΠΑ. Ο άξονας γύρω από τον οποίο θα περιστρεφόταν η στρατηγική μας, υποστηρίχθηκε ορθά τότε, έπρεπε να είναι :

1^ο) η ένταξη της Κυπριακής Δημοκρατίας στην ΕΕ ανεξαρτήτως λύσης,

2^ο) η προσχώρηση των τουρκοκυπρίων στην ιδέα μιας ενιαίας ευρωπαϊκής Κυπριακής Δημοκρατίας και

3^ο) η αποδοχή εκ μέρους της Άγκυρας της ιδέας ότι μια βιώσιμη λύση του κυπριακού στις πιο πάνω γραμμές εξυπηρετεί τα καλώς νοούμενα εθνικά συμφέροντα της Τουρκίας που θα μπορούσε έτσι να εισέλθει σε μια πορεία διαρκούς εναρμόνισής της με το πολιτικό κεκτημένο της ΕΕ, μεταξύ άλλων, με την αποδοχή των προνοιών για ειρηνική επίλυση των διαφορών στην βάση των Συνθηκών, του Καταστατικού Χάρτη του ΟΗΕ, των αποφάσεων του Συμβουλίου Ασφαλείας και των συμβατικών προνοιών για τα ανθρώπινα δικαιώματα.

4^ο) Επειδή εκπλήρωση αυτών των ευγενών και φιλειρηνικών σκοπών δεν μπορούσε να γίνει μόνο με διαπροσωπικές σχέσεις αισθητικού χαρακτήρα και δεν μπορούσε να στηριχθεί στον κατευνασμό της τουρκικής επιθετικότητας, θεωρήθηκε επίσης επιτακτικό να διασφαλιστεί αμυντικά η Κύπρος και να ενισχυθεί η αποτρεπτική ικανότητα των ελληνικών ενόπλων δυνάμεων.

Αν τα πιο πάνω εκπληρώνονταν επιτυχώς, λογικό είναι να αναμένει κάποιος ότι θα βελτιώνονταν οι δυνατότητες, την κατάλληλη στιγμή, να γίνουν διαπραγματεύσεις στρατηγικού χαρακτήρα στο τρίγωνο Ελλάδα, Κύπρος – Τουρκία – Ευρώπη, Αμερική ούτως ώστε να επιδιωχθεί μια συνολικότερη ρύθμιση σταθερών και ειρηνικών σχέσεων με την Τουρκία σε μακρόχρονη βάση.

Για ποικίλους λόγους που δεν είναι του παρόντος αυτή η στρατηγική δεν έγινε κατανοητή από μια μεγάλη ομάδα διανοουμένων και πολιτικών προσώπων. Είναι η ίδια περίπου αριθμητικά ισχυρή ομάδα που στην βάση αναχρονιστικών ιδεολογημάτων και θεωρημάτων, διαδοχικά, στράφηκαν με φανατισμό κατά της υποβολής αίτησης ένταξης της Κύπρου στην ΣΕ την περίοδο 1988-1992, κατά του ενιαίου αμυντικού χώρου λίγο αργότερα και υπέρ του ανελεύθερου σχεδίου Ανάν.

Κυρίως, δεν κατάλαβαν πως η εκπλήρωση των ευγενών και φιλειρηνικών σκοπών της ελληνικής στρατηγικής προϋπόθετε μια σιδερένια πολιτικοδιπλωματική προσπάθεια που θα συνοδευόταν από επαρκή αμυντική κάλυψη και συγκροτημένη διπλωματική εκστρατεία μακρούς διάρκειας.

Το 2001, επειδή ουσιαστικά είχαν ολοκληρωθεί οι διαπραγματεύσεις ένταξης ολόκληρης της Κυπριακής Δημοκρατίας στην ΕΕ ανεξαρτήτως συμφωνίας για το κυπριακό πρόβλημα, η βιώσιμη λύση βασικά καταγραφόταν στην υπό διαμόρφωση Πράξη Προσχώρησης.

Η ελληνική πλευρά βρέθηκε έτσι σε ισχυρή θέση που για πρώτη φορά μετά το 1974 κατά κάποιον τρόπο εξισοροπούσε διπλωματικά τα τετελεσμένα της εισβολής και δημιουργούσε συνθήκες έναρξης ουσιαστικών διαπραγματεύσεων ειρηνικής διεξόδου.

Η ένταξη ανεξαρτήτως λύσης είχε γίνει πανευρωπαϊκά αποδεκτή και πολλοί δήλωναν ότι η Κύπρος και η Ευρώπη δεν μπορεί να είναι όμηροι της τουρκικής στρατηγικής. Στην Πράξη Προσχώρησης καταγράφηκαν, βασικά, οι μέθοδοι ενσωμάτωσης της Κύπρου στον κοινοτικό πολιτικό και νομικό κεκτημένο, γεγονός που κατ' ουσία σήμαινε καταγραφή μιας τελικής και βιώσιμης λύσης του κυπριακού.

Είναι κοινώς γνωστό πλέον ότι πολλοί στην Ελλάδα και στην Κύπρο για αδιευκρίνιστους μέχρι στιγμής λόγους όχι μόνο αδράνησαν αλλά ενίοτε συνέπραξαν στην εκκόλαψη του σχεδίου του οποίου αρχιτέκτων ήταν ο

Λόρδος Χάνει, συγγραφέας ο πολιτικά ανεξέλεγκτος ντε Σότο και εισηγητής ο Κόφι Ανάν επανέντασσε τους του οποίου δεδηλωμένος σκοπός ήταν η παντοτινή ακύρωση της συλλογικής ελευθερίας όλων των κυπρίων. Πιο σημαντικό, ακόμη και σήμερα, δηλαδή μετά την συντριπτική απόρριψη αυτού του ανελεύθερου σχεδίου από τον κυπριακό λαό, περιφρονώντας την κυπριακή λαϊκή κυριαρχία δεν διστάζουν να επιχειρούν να το αναβιώσουν. [Ενίοτε μάλιστα συσχεπτόμενοι στα παρασκήνια με τον αρχιτέκτονα του ανελεύθερου σχεδίου Ανάν λόρδο Χάνεϋ].

Οδικός χάρτης ένταξης

Στις 17 Απριλίου 2001 η τουρκική κυβέρνηση¹⁰ εξέδωσε των 400 σελίδων οδικό χάρτη για την προετοιμασία της ΕΕ την ένταξη της. Η πρόθεση της δημιουργίας ενός οδικού χάρτη ανακοινώθηκε από τον διαπραγματευτή της Τουρκίας, Ali Babacan, μετά τη διάσκεψη για την προσχώρηση στις Βρυξέλλες τον Μάρτιο (Διεύρυνση Νέα 4 Απριλίου, 2007). Αναφερόταν ότι η στρατηγική αυτή αποσκοπεί στην επιτάχυνση των μεταρρυθμίσεων που απαιτούνται για ένταξη στην ΕΕ, με το χρονοδιάγραμμα της πρωτογενούς και δευτερογενούς νομοθεσίας που πρέπει να ολοκληρωθεί το 2007-2013. Αυτό θα ήταν ένα πρόγραμμα για την συνέχιση των μεταρρυθμίσεων, οι οποίες κάλυπταν και τα 35 κεφάλαια συμπεριλαμβανομένων και εκείνων που είχαν ανασταλεί λόγω της σχέσης με την Κύπρο. Η Τουρκία για την ένταξή της χρειαζόταν μεταρρυθμίσεις.

Οι υπεύθυνοι της Ευρωπαϊκής Επιτροπής χαιρέτισαν την έγκριση του οδικού χάρτη. Η υιοθέτηση από την Τουρκία του οδικού χάρτη δεν έχει άμεσες συνέπειες για την ημερομηνία κατά την οποία οι ενταξιακές διαπραγματεύσεις θα μπορούσαν να ολοκληρωθούν.

Η Ελλάδα από την μία πλευρά χαιρετούσε αυτήν την κίνηση, διότι με αυτόν τον τρόπο οι στόχοι της έμπαιναν σε μία σειρά. Η Ε.Ε. από την άλλη είχε διατηρήσει μια σαφή γραμμή σχετικά με τις ημερομηνίες προσχώρησης. Δεν καθόριζε εκ των προτέρων τις ημερομηνίες, διότι η πρόοδος στη διαδικασία των διαπραγματεύσεων εξαρτάται από την πρόοδο στην υλοποίηση αυτών.

Σχέδιο Ανάν

Το **Σχέδιο Ανάν**¹¹ ήταν σχέδιο που διαμορφώθηκε από τον γενικό γραμματέα του Οργανισμού Ηνωμένων Εθνών Κόφι Ανάν για την συνολική επίλυση του Κυπριακού προβλήματος.

Η αρχική του μορφή (το αποκαλούμενο σήμερα σχέδιο Ανάν I) παρουσιάστηκε για πρώτη φορά στις 11 Νοεμβρίου 2002.

- Σχέδιο Ανάν I - 11 Νοεμβρίου 2002
- Σχέδιο Ανάν II - 10 Δεκεμβρίου 2002
- Σχέδιο Ανάν III - 28 Φεβρουαρίου 2003
- Σχέδιο Ανάν IV - παρουσιάστηκε κατά την διάρκεια των συνομιλιών που έγιναν στο Burgenstock της Ελβετίας από τις 27 Μαρτίου 2004 μέχρι τις 31 Μαρτίου 2004
- Σχέδιο Ανάν V - 31 Μαρτίου 2004

Η αλήθεια είναι ότι οι απόψεις δίστανται¹² όσον αφορά τα θετικά και τα αρνητικά για το σχέδιο Ανάν. Ακόμα και ανάμεσα σε διακεκριμένους καθηγητές Πανεπιστημίου. Αναφέρεται μία αρνητική και στη συνέχεια μία θετική άποψη.

Αρνητικά σχόλια σχεδίου Ανάν

Το Σχέδιο Ανάν αναντίρρητα είναι δυσλειτουργικό¹³, και προφανώς απορριπτικό από την μία πλευρά των ελληνοκυπρίων εξετάζοντάς το με τα μέτρα των αρχών του διεθνούς δικαίου και των απαράγραπτων ανθρωπίνων δικαιωμάτων, της σύγχρονης δημοκρατίας και του Ευρωπαϊκού κεκτημένου. Θεμελιώδης παράμετρος για τις μελλοντικές εξελίξεις.

Μία σημαντική επισήμανση είναι ότι επιβαρύνεται το νησί από τη μόνιμη παραμονή τουρκικών στρατευμάτων, και μάλιστα με μονομερή επεμβατικά δικαιώματα, και τη μαζική παραμονή των εποίκων, πολλοί των οποίων είναι έφεδροι αξιωματικοί και οπλίτες του Τουρκικού Στρατού που δεν είναι ευπρόσδεκτοι ούτε από τους Τουρκοκυπρίους

Υπό το πρίσμα αυτό είναι απορίας άξιο γιατί ο Γ.Γ. του Ο.Η.Ε. απέρριψε το εύλογο αίτημα της Ελληνικής πλευράς να τεθούν –με την έναρξη ισχύος της συμφωνίας– υπό την εποπτεία της ειρηνευτικής δύναμης του Ο.Η.Ε. τα προς επιστροφήν κατεχόμενα εδάφη (8% περίπου, συνολικά).

Και αυτό, ενώ υιοθέτησε τουρκική απαίτηση για ενίσχυση της διζωνικότητας, καθορίζοντας π.χ. ότι στη Γερουσία θα εκλέγονται οπωσδήποτε 24 Τουρκοκύπριοι, αφαιρώντας από όσους Ε/Κ πρόσφυγες επιστρέψουν υπό τ/κ διοίκηση το δικαίωμα του εκλέγειν και εκλέγεσθαι στη σχετική ψηφοφορία, και προσμετρώντας στους 24 Ε/Κ Γερουσιαστές (όπως

και στους Ε/Κ Βουλευτές) τους εκπροσώπους των Μαρωνιτών, των Αρμενίων και των Λατίνων (ανά ένα τουλάχιστο: σσ. 29-30, άρθρο 22), μειώνοντας έτσι σε 21 (ή και λιγότερους) τους Ε/Κ εκπροσώπους.

Για την πιο κρίσιμη πλευρά του όλου Σχεδίου, που αφορά στην επιστροφή των προσφύγων στα σπίτια και τις περιουσίες τους, ώστε να μη μιλούμε κάποτε για νέες «χαμένες πατρίδες», για de facto και –κυρίως, με την υπογραφή μας– de jure διχοτόμηση.

Τι προβλέπει σχετικά με την επιστροφή Ε/Κ προσφύγων υπό τ/κ διοίκηση το Σχέδιο Ανάν (σσ. 8-9, ά. 3, §7, και σσ. 167-8, §1);

Με εξαίρεση τους άνω των 65 ετών πρόσφυγες, που μπορούν μετά διετία να επιστρέψουν συνοδευόμενοι από τη σύζυγο ή ένα αδελφι, κανένας δεν θα έχει το δικαίωμα να επιστρέψει τα πρώτα 5 χρόνια από την έναρξη ισχύος της Συμφωνίας. Μεταξύ 6ου και 9ου χρόνου δικαιούται να επιστρέψει ένα 6% του συνολικού πληθυσμού ενός χωριού ή ενός δήμου, ένα 12% μεταξύ 10ου και 14ου έτους και ένα 18% μεταξύ 15ου και 19ου έτους (ή μέχρι της ένταξης της Τουρκίας στην Ε.Ε., αν προηγηθεί).

Στη συνέχεια, κάθε συνιστών κράτος μπορεί να περιορίσει εσαεί τον αριθμό των μη εχόντων την επίσημή του γλώσσα ως μητρική τους στο 1/3 συνολικά. (Οι ίδιοι βέβαια περιορισμοί ισχύουν θεωρητικά και για τους Τ/Κ. Στην πράξη όμως τα πράγματα είναι πολύ διαφορετικά γι' αυτούς, αφού μιλούμε για πολύ μικρότερο αριθμό προσφύγων και ταυτόχρονα το ποσοστό εκείνων οι οποίοι έχουν δικαίωμα να επιστρέψουν υπό ε/κ διοίκηση –και μάλιστα υπό συνθήκες πολύ καλύτερες, τουλάχιστον από άποψη οικονομική– υπολογίζεται επί του συνόλου του πολύ μεγαλύτερου πληθυσμού του ε/κ συνιστώντος κράτους, ώστε εν τέλει να μην αποκλείεται κανείς τους.)

Σε τελευταία ανάλυση, μέγιστο αγκάθι του Σχεδίου Ανάν –μαζί με την προβλεπόμενη μαζική παραμονή εποίκων, την εσαεί παραμονή Τουρκικών κύριου τουλάχιστο τμήματος της Καρπασίας υπό ε/κ διοίκηση, τη μη υπαγωγή υπό τη διοίκηση της ειρηνευτικής δύναμης του Ο.Η.Ε. των προς επιστροφή εδαφών, και τη μη βελτίωση ή διαφοροποίηση ορισμένων

βασικών διατάξεων ώστε να καταστεί πιο λειτουργικό και βιώσιμο— είναι η παράλογη διάταξη για υπολογισμό του ποσοστού προσφύγων που θα έχουν κατά περιόδους δικαίωμα επιστροφής επί του πληθυσμού ενός χωριού ή δήμου, και όχι επί του συνολικού πληθυσμού του συνιστώντος κρατιδίου. Και απορεί κανείς γιατί οι συντάκτες του Σχεδίου δεν αφαίρεσαν έστω και την τελευταία στιγμή τη διάταξη αυτή, τουλάχιστο, αν όντως ήθελαν να ενθαρρύνουν την επιστροφή των προσφύγων και να διευκολύνουν την αποδοχή του Σχεδίου και την πιο εύρυθμη λειτουργία του.

Θετικά σχόλια σχεδίου Ανάν

Από τη σκοπιά του Συνταγματικού Δικαίου¹⁴, οι πάγιες διατάξεις του σχεδίου Ανάν για το νέο ομοσπονδιακό κυπριακό κράτος –την «Ενωμένη Κυπριακή Δημοκρατία», όπως την ονομάζει— δεν είναι πιο δυσλειτουργικές από τις αντίστοιχες του κυπριακού Συντάγματος του 1960. Το αντίθετο ακριβώς συμβαίνει αφού, όπως και ένας μη ειδικός μπορεί εύκολα να διαπιστώσει,

το σχέδιο Ανάν αναγνωρίζει δικαίωμα βέτο στην τουρκοκυπριακή μειοψηφία, μόνον όταν όλα τα κόμματα και όλες οι συνιστώσες της ομοφωνούν πλήρως και συμπλέουν, κάτι το οποίο άλλες διατάξεις του σχεδίου καθιστούν εξαιρετικά δυσχερές.

Εκεί λοιπόν που ο Δρ Κιουτσούκ μπορούσε από μόνος του να ασκήσει βέτο, το 1960, σήμερα θα πρέπει να ομονοήσουν και να συμπορευτούν απολύτως οι κ. Ντεκτάς, Ταλάτ κ.ά., κάτι μάλλον δύσκολο, αν όχι απίθανο.

Από την άλλη πλευρά, ως ασφαλιστική δικλείδα σε περίπτωση αδιεξόδων, το σχέδιο Ανάν προβλέπει το Ομοσπονδιακό Δικαστήριο, στο οποίο ανατίθεται η επίλυση κάθε είδους διενέξεων, αν διαφωνήσουν δύο τουλάχιστον όργανα της Ομοσπονδίας, ή αν ένα από αυτά αδυνατεί να αποφασίσει, λόγω κωλυσιεργίας ή επίμονου βέτο της μειοψηφίας στο πλαίσιο

του. Κοντολογίς –και είναι χρήσιμο να τονισθεί ότι τίποτε παρόμοιο δεν προβλεπόταν στο Σύνταγμα του 1960– για την περίπτωση ανυπέρβλητης σύγκρουσης ανάμεσα στις δύο κοινότητες προβλέπεται επιδιαιτησία.

Αυτά από την σκοπιά του Συνταγματικού Δικαίου. Ως εκ τούτου, το επιχείρημα της δυσλειτουργικότητας –ένανς δηλαδή από τους δύο βασικούς λόγους, στους οποίους το μέτωπο του «όχι» στηρίζει την απορριπτική στάση του (ο άλλος λόγος είναι η μη οικονομική βιωσιμότητα της νέας Κυπριακής Ομοσπονδίας).

Συνέπειες σχεδίου Ανάν εμπόδιο στην ένταξη της Τουρκίας στην ΕΕ

Οι συνέπειες του σχεδίου Ανάν και οι επί τριετία ασφυκτικές πιέσεις των αγγλοαμερικανών να το επιβάλουν δεν ήταν χωρίς συνέπειες. Ουσιαστικά ακυρώθηκαν τα βασικά ερείσματα της στρατηγικής μας, αφενός επειδή σκανδάλισε τους τουρκοκύπριους προσφέροντάς τους καταχρηστικές εξουσίες και δελεαστικά υλικά οφέλη και αφετέρου επειδή απάλλαξε πολιτικά την Τουρκία από τα διεθνή εγκλήματα της εισβολής, της κατοχής ξένων εδαφών και του εποικισμού.

Επίσης, επειδή το τελικό σχέδιο Ανάν ουσιαστικά εξαιρούσε την Κύπρο από τα βασικά στοιχεία της ιδιότητας του πλήρους μέλους της ΕΕ, ακύρωνε τις δυνατότητες που διάνοιγε το γεγονός της ένταξης.

Σε κάθε περίπτωση, σε μια κρίσιμη συγκυρία όταν η ένταξη ήταν πλέον γεγονός εμπόδισε πρωτοβουλίες για ορθολογιστικές διαπραγματεύσεις που θα μετέτρεπαν την εισδοχή της Κύπρου στην ΕΕ σε αφετηρία για διαδικασίες βιώσιμης λύσης του κυπριακού. Άποψη πολλών είναι ότι το ΟΧΙ της κυπριακής κοινωνίας τον Απρίλιο 2004 διέσωσε προσωρινά την ανεξαρτησία της Κυπριακής Δημοκρατίας, δηλαδή την συλλογική ελευθερία και τα ανθρώπινα δικαιώματα όλων των κυπρίων, και επέτρεψε στην Κύπρο να καταστεί πλήρες και ισότιμο μέλος της ΕΕ. Ταυτόχρονα, το ΟΧΙ άφησε κάποια περιθώρια τον ερχόμενο Δεκέμβριο στο Συμβούλιο της ΕΕ να επανέλθουμε σε τροχιά αποκατάστασης της διεθνούς νομιμότητας, δηλαδή την εφαρμογή του διεθνούς δικαίου και την εφαρμογή της κοινοτικής έννομης τάξης σ' ολόκληρη την επικράτεια της Κυπριακής Δημοκρατίας όπως προβλέπει η Πράξη Προσχώρησης στην ΕΕ.

Αν και ενδεχομένως υπάρχουν διαφωνίες για τα αίτια, δεν υπάρχει αμφιβολία ότι δημιουργήθηκε ένα αρνητικό διαπραγματευτικό κεκτημένο λόγω του σχεδίου Ανάν το οποίο εν μέρει μόνο αντισταθμίζεται από το γεγονός της ένταξης της Κύπρου στην ΕΕ. Τα διλήμματα περί το κυπριακό θα μπορούσαν να περιγραφούν ως εξής:

Από την μια πλευρά οι έλληνες κύπριοι αν εμμείνουν σε μια βιώσιμη λύση ενδεχομένως δεν θα επανέλθουν σύντομα (ή και ποτέ) στις πατρογονικές τους εστίες. Θα συνεχίσουν εν τούτοις να είναι συλλογικά ελεύθεροι-ανεξάρτητοι και ευημερούντες, ενώ ταυτόχρονα θα υπάρξουν μελλοντικά δυνατότητες βιώσιμης διεξόδου και επανένωσης της Μεγαλονήσου.

Από την άλλη πλευρά αν οι κύπριοι υποκύψουν στους εκβιασμούς και δεχθούν τα δεσμά που ορίζει το αγγλικής έμπνευσης σχέδιο Ανάν, θα τερματιστεί παντοτινά η συλλογική ελευθερία-ανεξαρτησία όλων των κυπρίων, θα υποταχθεί παντοτινά ο κυπριακός λαός στα ιμπεριαλιστικά συμφέροντα της Τουρκίας και της Βρετανίας, θα εκκολαφθούν μελλοντικές ελληνoturκικές διενέξεις και, επειδή μια πολιτικά αδύναμη ΕΕ θα εισέλθει

σε ενταξιακές διαπραγματεύσεις με μια αναθεωρητική και υπεροπτική Τουρκία, θα αποτελέσει ενδεχομένως την αφετηρία πολιτικής ακύρωσης της ίδιας της ΕΕ, κάτι το οποίο, εξάλλου, αποτελεί πάγιο στόχο της βρετανικής διπλωματίας.

Αποτελέσματα - ενθαρρυντικά βήματα ή μη

Στη συζήτηση για την ένταξη της Τουρκίας¹⁵ συχνά παραβλέπεται το γεγονός ότι η Τουρκία αποφάσισε την πορεία προς τη ριζική αναμόρφωσή της οικειοθελώς και προς όφελος των πολιτών της. Όπως και σε παλαιότερες περιπτώσεις έτσι και σ' αυτήν της Τουρκίας, η ενταξιακή προοπτική αποτελεί το έναυσμα για μια διαρκή μεταρρυθμιστική προσπάθεια. Ειδικά η Γερμανία και η Ελλάδα έχουν σημαντικούς λόγους να επιτύχει η μεταρρυθμιστική προσπάθεια.

Το μέχρι στιγμής αποτέλεσμα των μεταρρυθμίσεων της κυβέρνησης του πρωθυπουργού Ερντογάν είναι εντυπωσιακό και ενθαρρυντικό: Κατάργηση της θανατικής ποινής, απαγόρευση βασανιστηρίων και βαριές ποινές σε περιπτώσεις παραβάσεων, μεταρρύθμιση του Ποινικού Δικαίου, απόδοση πολιτιστικών ελευθεριών σε Κούρδους και άλλες μειονότητες, άρση περιορισμών στην ελεύθερη έκφραση και στο δικαίωμα του συναθροίζεσθαι κ.λπ. Η πορεία των μεταρρυθμίσεων βρίσκεται λοιπόν σε καλό δρόμο και θα επιταχυνθεί με την έναρξη των ενταξιακών διαπραγματεύσεων. Στόχος αυτών των εξελίξεων είναι η δημιουργία μιας Τουρκίας, η οποία σε ζητήματα Δημοκρατίας δεν θα έχει πλέον να φοβάται τη σύγκριση με τη Γερμανία ή την Ελλάδα _ το λίκνο της Δημοκρατίας

Περισσότερη σταθερότητα

Οι βασικές αρχές δημοκρατία¹⁶, ελευθερία, πολυσυλλεκτικότητα και αλληλοκατανόηση αποτελούν το πνευματικό θεμέλιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Μια δημοκρατική Τουρκία, η οποία δεσμεύεται από τις αρχές αυτές οικειοθελώς, θα αποτελούσε την απόδειξη ότι δεν υπάρχει αντίφαση μεταξύ της ισλαμικής πίστης και της σύγχρονης κοινωνίας που ασπάζεται τις αρχές του Διαφωτισμού.

Η Τουρκία θα αποτελούσε έτσι το παράδειγμα για άλλα μουσουλμανικά κράτη που γειτνιάζουν άμεσα με την Ευρώπη. Είναι προφανές πόσο σημαντικό θα ήταν κάτι τέτοιο για την ασφάλεια και τη σταθερότητα στην Ευρώπη και πόσο αυτό θα ωφελούσε και _ ή κυρίως _ την άμεση γείτονα Ελλάδα.

Περισσότερη ευημερία

Η Τουρκία λόγω του μεγέθους και της δυναμικότητάς της αποτελεί και για τις δύο χώρες έναν οικονομικά ελκυστικότατο εταίρο. Το περασμένο έτος η τουρκική οικονομική δραστηριότητα αυξήθηκε κατά περίπου 6 ποσοστιαίες μονάδες, ενώ εφέτος αναμένεται αύξηση της τάξεως του 7%. Αιτία αυτής της δυναμικότητας είναι σε μεγάλο βαθμό η προοπτική ένταξης της Τουρκίας στην Ευρωπαϊκή Ένωση. Η έναρξη ενταξιακών διαπραγματεύσεων θα ενισχύσει περισσότερο την τάση αυτή.

Για την Ελλάδα και τη Γερμανία δημιουργούνται σημαντικές ευκαιρίες: Η Γερμανία ήδη αποτελεί για την Τουρκία _ όπως και για την Ελλάδα _ τον μεγαλύτερο εμπορικό εταίρο με διμερή όγκο συναλλαγών ύψους 9,7 δις. ευρώ. Οι γερμανικές εξαγωγές προς την Τουρκία αυξήθηκαν μόνο κατά το περασμένο έτος κατά 20%.

Συμπέρασμα – μάλλον θετικά για την πορεία ένταξης

Σε σύγκριση με τις έως τώρα διευρύνσεις της Ε.Ε., η Τουρκία αποτελεί, λόγω του πληθυσμιακού της μεγέθους, της οικονομικής της κατάστασης και του σχεδόν αποκλειστικά μουσουλμανικού πληθυσμού της, σίγουρα μια ιδιαίτερη περίπτωση. Μια ένταξη της Τουρκίας στην Ευρωπαϊκή Ένωση είναι συνδεδεμένη με μεγάλες προκλήσεις και μεγάλες ευκαιρίες _ για όλες τις πλευρές.

Η απόφαση για την έναρξη ενταξιακών διαπραγματεύσεων δεν μπορεί όμως να σημάνει και μια αυτοματοποιημένη ενταξιακή πορεία: Μόνο αν η Τουρκία εκπληρώνει συνεχώς και πλήρως όλες τις απαιτούμενες προϋποθέσεις, θα μπορέσει στο τέλος να προσχωρήσει στην Ευρωπαϊκή Ένωση.

Στις προϋποθέσεις αυτές ανήκει και η διάθεση επίλυσης υπαρκτών διαφορών σε ζητήματα γειτονίας, δηλ. η εξεύρεση λύσης σε πνεύμα εταιρικής αμοιβαιότητας π.χ. σε σχέση με την Κύπρο και την Ελλάδα.

Η Τουρκία που θα ενταχθεί στην Ε.Ε. πρέπει και θα είναι μια διαφορετική Τουρκία από αυτήν που γνωρίζουμε σήμερα.

Ο χρονικός ορίζοντας μέχρι την τελική ένταξη της εκτιμάται σε περίπου 10 έως 15 χρόνια. Εάν στην Τουρκία υπάρξει στασιμότητα στις μεταρρυθμίσεις, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή μπορεί ανά πάσα στιγμή να αποφασίσει μέχρι και την οριστική διακοπή των διαπραγματεύσεων. Είμαι όμως πεπεισμένος ότι η Τουρκία θα συνεχίσει απαρέγκλιτα τη μεταρρυθμιστική πορεία που ξεκίνησε και θα ενταχθεί στην ευρωπαϊκή οικογένεια. Όλοι εμείς, η Γερμανία, η Ελλάδα και φυσικά η ίδια η Τουρκία, δεν έχουμε παρά μόνο να κερδίσουμε. Μια πραγματικά ευρωπαϊκή Τουρκία είναι προς όφελος όλων μας.

Συμπεράσματα μάλλον αρνητικά

Η διαπραγματευτική διαδικασία¹⁷ θα είναι μακρόχρονη, επίπονη και με αβέβαιη έκβαση. Μπορεί να καταλήξει σε ένταξη της Τουρκίας το 2014 ή το 2020, όταν η Τουρκία θα έχει πληθυσμό 95 ή 100 εκατομμυρίων κατοίκων. Σύμφωνα με μετρήσεις της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, εφόσον η Τουρκία μπει στην Ε.Ε., **δυόμισι** εκατομμύρια Τούρκοι θα κινηθούν προς τα δυτικά. Αυτή η πληθυσμιακή μετακίνηση παρουσιάζει σπουδαίο ενδιαφέρον για την Ελλάδα, ιδιαίτερα για τα νησιά του Ανατολικού Αιγαίου.

Ακόμα και αν διακόσιες χιλιάδες Τούρκοι περάσουν στα ελληνικά νησιά, απολαμβάνοντας το κοινοτικό κεκτημένο, θα εγκατασταθούν αναπτύσσοντας τέτοιες δραστηριότητες ώστε θα ενσωματωθούν στην ελλαδική πραγματικότητα. Θα αποκτήσουν δικαίωμα ψήφου, θα μπορούν να συμμετέχουν στις εκλογές για την Τοπική Αυτοδιοίκηση και να επηρεάζουν περιφερειάρχες, νομάρχες και δημάρχους.

Επιπλέον, τόσο η Ελλάδα όσο και η Κύπρος θα χάσουν την προνομιακή και πλεονεκτική θέση τους σαν σύνορα της Ε.Ε. Τη θέση αυτή θα την πάρει η Τουρκία, η οποία την επιδιώκει από καιρό.

Η ενδεχόμενη ένταξή της στην Ε.Ε. θα προκαλέσει νέα προβλήματα στην ελλαδική περιφέρεια και ιδιαίτερα στους έλληνες αγρότες. Όταν η Ε.Ε. δεν μπορεί πλέον να επιδοτήσει τους δικούς της αγρότες, πώς θα κατορθώσει να διαθέσει κονδύλια για να χρηματοδοτήσει την ανάπτυξη και την ειρήνη στην Τουρκία και στα Βαλκάνια; Στην Τουρκία είναι χαρακτηριστικός ο υπανάπτυκτος χαρακτήρα της οικονομικής της διάρθρωσης (θα αντιπροσωπεύει τετραπλασιασμό του αγροτικού πληθυσμού σε σχέση με την Ευρώπη των 15 και διπλασιασμό σε σχέση με την Ευρώπη των 25), Η οικονομική κρίση και η ανέχεια δημιουργεί πρόσφορο έδαφος για ανάπτυξη του σωβινισμού. Στο έδαφος της φτώχειας σπέρνουν το μίσος διάφοροι εξτρεμιστικοί κύκλοι για δικά τους πολιτικά οφέλη.

Γενικότερα υπάρχει έντονος σκεπτικισμός όσον αφορά την ένταξη της Τουρκίας στην Ε.Ε. από τη στιγμή που είναι μία με πολύ χαμηλό κατά κεφαλήν εισόδημα, χαμηλό επίπεδο ζωής (περίπου στο ¼ του μέσου Ευρωπαίου) και μεγάλες οικονομικές και κοινωνικές ανισότητες.

Το θέμα του Αιγαίου και οι άλλες ελληνοτουρκικές διαφορές θα παραμείνουν χωρίς λύση. Θα λυθούν μόνο εάν και όταν οι λύσεις θα είναι συμφέρουσες για την Τουρκία. Ταυτόχρονα υπάρχουν φωνές οι οποίες ομιλούν για μία χώρα η οποία πολιτισμικά και γεωγραφικά δεν ανήκει στην Ε.Ε., μία χώρα που δεν αναγνωρίζει δικαιώματα στη μειοψηφία των 15 περίπου εκατ. Κούρδων, η οποία επικροτεί εθνικές και θρησκευτικές διακρίσεις, και αποτελεί μια μουσουλμανική χώρα (η οποία με την ένταξή της θα αυξήσει το ποσοστό των μουσουλμάνων στην Ε.Ε. από 3% σε 20%), ενώ ταυτόχρονα εμφανίζεται ισχυρό το στρατιωτικό καθεστώς και το εθνικιστικό στοιχείο (ισλαμιστές - φονταμενταλιστές), αποτελώντας τέλος μία χώρα η οποία συνορεύει με κράτη στα οποία επικρατεί αστάθεια σε όλα τα επίπεδα (Ιράκ, Ιράν και Συρία).

Το πιο σημαντικό ίσως που κάνει διστακτικούς τους Ευρωπαίους ως προς την ένταξη της Τουρκίας στην Ε.Ε. είναι το οικονομικό κόστος που απορρέει από την προσδοκώμενη οικονομική βοήθεια που θα απευθυνθεί προς την Τουρκία μέσω των κοινοτικών πλαισίων στήριξης.

Στο πλαίσιο αυτό υπολογίζονται ότι η Τουρκία θα απορροφά ανά τριετία κονδύλια αντίστοιχα του ποσού που λαμβάνουν οι δέκα νέες χώρες που εντάχθηκαν στην Ε.Ε.

Τον Μάιο του 2004, οικονομική βοήθεια η οποία θα κυμαίνεται μεταξύ 36,7 - 45,1 δισ. ευρώ (περίπου 15 δισ. ευρώ ετησίως ή αλλιώς περίπου το 10% του ετήσιου προϋπολογισμού οικονομικής βοήθειας της Ε.Ε. (27)).

Πολύ θετικοί ως προς την ένταξη της Τουρκίας στην Ε.Ε. είναι οι ΗΠΑ (επειδή πιστεύουν ότι θα επέλθει μεγαλύτερη πολιτική σταθερότητα σε όλη την ευρύτερη περιοχή, καθώς και ότι η Τουρκία ως μέλος του ΝΑΤΟ και σύμμαχος των ΗΠΑ θα ευνοούταν οικονομικά, εμπορικά, πολιτικά και κοινωνικά με ενδεχόμενη ένταξή της στην Ε.Ε., επομένως θα ευνοούταν ένας δικό τους σύμμαχος) και το Ηνωμένο Βασίλειο (κυρίως για λόγους ενιαίας πολιτικής με την Αμερική).

Από την άλλη πλευρά αρνητικοί είναι η Αυστρία (κυρίως λόγω ιστορικών στοιχείων, βλέπε Αυστροουγγρική αυτοκρατορία ενάντια στην Οθωμανική αυτοκρατορία - ταυτόχρονα η Αυστρία ανακοίνωσε ότι θα πραγματοποιήσει δημοψήφισμα για τη περίπτωση της Τουρκίας), η Γερμανία (υπάρχουν φόβοι για κύμα μουσουλμάνων μεταναστών,

επίσης πληθυσμιακά η Τουρκία θα έχει τον δεύτερο ή ακόμη και τον πρώτο μεγαλύτερο αριθμό αντιπροσώπων στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, εφόσον η Τουρκία, όταν ενταχθεί στην Ε.Ε., θα είναι πληθυσμιακά η μεγαλύτερη στην Ε.Ε. χώρα), η Γαλλία (υπάρχουν οι ίδιοι φόβοι για κύμα μουσουλμάνων μεταναστών, ενώ επιπλέον η Γαλλία δείχνει έντονο προβληματισμό στην άρνηση από πλευράς Τούρκων της αναγνώρισης της γενοκτονίας άνω του 1 εκατ. Αρμενίων μεταξύ 1915-1923, ο δε Σαρκοζί μπλοκάρισε το κεφάλαιο για την Οικονομική και Νομισματική Ένωση τον Ιούνιο του 2007), η Ολλανδία και η Ισπανία.

Η πιο κοντινή αλλά και σημαντικά αισιόδοξη, ταυτόχρονα όμως και ουτοπική, ημερομηνία ένταξης της Τουρκίας είναι η 1.1.2013, όταν θα υπάρξει και σε ισχύ το νέο πλάνο οικονομικού προϋπολογισμού για την Ε.Ε. για την περίοδο 2013-2019.

Η Τουρκία τα τελευταία τρία χρόνια έδειξε μια πρόοδο στην ενταξιακή της πολιτική προς την Ε.Ε., όταν για παράδειγμα άνοιξε το 2007 τα κεφάλαια για τις επιχειρήσεις και τη βιομηχανική πολιτική, για την προστασία της υγείας και του καταναλωτή, για τη στατιστική και τον χρηματοοικονομικό έλεγχο, καθώς και το κεφάλαιο των μεταφορών, ενώ το 2008 άνοιξε τα κεφάλαια για τους εταιρικούς νόμους και περί πνευματικής ιδιοκτησίας, της κοινωνίας της πληροφορίας, και της Οικονομικής και Νομισματικής Ένωσης, ενώ το 2009 άνοιξε το κεφάλαιο για τη φορολόγηση.

Παρόλα αυτά τα δεδομένα της κρίσης 2007-2009 και το -περισσότερο από ποτέ- παγκοσμιοποιημένο περιβάλλον δημιουργούν καθημερινά πολλές ζυμώσεις και εντυπωσιακές αλλαγές, οι οποίες είναι πάρα πολύ δύσκολο να προβλεφθούν και οποιαδήποτε πρόγνωση για το μέλλον της Ευρωπαϊκής Ένωσης και τα πιθανά νέα μέλη της είναι παρακινδυνευμένα αλλά και επιστημονικά ελλιπή η τεκμηρίωσή της.

Ο στόχος και η προοπτική της ένταξης στην Ε.Ε. δεν αμφισβητούνται από τις Ένοπλες Δυνάμεις της Τουρκίας. Ωστόσο, στους κόλπους των ιθυνόντων της, ιδιαίτερος των στρατιωτικών, δεν κρύβεται η δυσφορία απέναντι στις υπαγορευτήκες υποδείξεις των Βρυξελλών.

Οι πόλεμοι γεννιούνται στο πνεύμα των ανθρώπων. Το τουρκικό κράτος αρνείται να αναγνωρίσει τις εθνοκαθαρτικές γενοκτονίες (Αρμένιοι, Ελληνοπόντιοι) που έχουν διαπραχθεί ώστε να προωθηθεί η συγκρότηση/ ομογενοποίηση του τουρκικού έθνους. Μουσουλμάνοι Πόντιοι, Κούρδοι, Αλεβίδες, Άραβες κ.λπ. μειονότητες στερούνται της ελεύθερης και ισότιμης άσκησης των πολιτιστικών και πολιτικών δικαιωμάτων τους.

Στην Τουρκία εξακολουθούν να χρησιμοποιούνται καταπιεστικές μέθοδοι εναντίον διαφόρων αντιφρονούντων. Η Άγκυρα επιμένει στη γνωστή πολιτική έναντι της Ελλάδας και της Κύπρου. Στο Αιγαίο οι Τούρκοι συνέχιζαν επί μέρες απτόητοι προκλήσεις (παραβάσεις/ παραβιάσεις) που αμφισβητούν τα εθνικά κυριαρχικά δικαιώματά μας. Επιμένουν να μην αναγνωρίζουν την Κυπριακή Δημοκρατία, παρά το ότι είναι πλέον μέλος της Ε.Ε., στην οποία η Τουρκία είναι υποψήφια.

Τα παραπάνω φανερώνουν ότι στο πνεύμα των ιθυνόντων της Τουρκίας εξακολουθούν να πρυτανεύουν επεκτατικές και ηγεμονιστικές αντιλήψεις. Έτσι συνδυαζόμενα με το διευρυνόμενο χάσμα στα δημογραφικά μεγέθη Τουρκίας και Ελλάδας, καθιστούν ολοφάνερο τον κίνδυνο δορυφοροποίησης της δεύτερης από την πρώτη. Ο Τούρκος πρωθυπουργός, σε συνέντευξη του στο Βήμα της Κυριακής (24 Οκτωβρίου), εκτιμούσε ότι ένας δίκαιος, σταθερός και αποδεκτός διακανονισμός σε όλα τα σχετικά με το Αιγαίο θέματα, μέσα από το Διεθνές Δίκαιο, είναι εφικτός.

Ο Ρετζέπ Ερντογάν τόνιζε ότι η Τουρκία είναι δεσμευμένη να λύσει τις διαφορές της με την Ελλάδα για το Αιγαίο, σεβόμενη τα αμοιβαία συμφέροντα των δύο χωρών. Υπογράμμισε, ωστόσο, ότι “δεν θα ήταν σωστό να δεσμευθούμε σε χρονοδιαγράμματα όταν ο κοινός μας στόχος είναι να βρούμε ολοκληρωμένες λύσεις που θα είναι αποδεκτές από τις δύο πλευρές”. Παράλληλα αποσυνέδεσε την επίλυση του Κυπριακού από την ευρωπαϊκή προοπτική της Τουρκίας, κατηγορώντας την ελληνοκυπριακή πλευρά για την απόρριψη του σχεδίου Ανάν.

Με πρόσχημα την τουρκική ένταξη έχουν υποκινηθεί δύο πολύ σοβαρές διαμάχες: Μία μέσα στην Ευρώπη, που αφορά το μέλλον την Ευρωπαϊκής Ολοκλήρωσης χωρίς την Τουρκία. Και μία μέσα στην ίδια την Τουρκία, που αφορά το μέλλον του καθεστώτος της, ανεξαρτήτως Ευρώπης. Αμφότερες οι διαμάχες αυτές αφορούν την Ελλάδα. Και την αφορούν πολύ, αν και δια διαφορετικούς λόγους...

-- Αν δούμε το ζήτημα πρωτίστως από τη σκοπιά του ελληνικού εθνικού συμφέροντος, τότε όντως μας ενδιαφέρει πρωτίστως να μείνει ανοικτή η ενταξιακή διαδικασία, να συνεχιστούν οι πιέσεις που κατατείνουν στην εσωτερική μετάλλαξη και στην καθεστωτική αλλαγή της Τουρκίας.

-- Αν δούμε το ζήτημα πρωτίστως ως Ευρωπαίοι, με γνώμονα το συμφέρον της Ευρωπαϊκής ενοποίησης, τότε μας ενδιαφέρει να σταματήσει η ενταξιακή διαδικασία της Τουρκίας, που υπονομεύει την Ενωμένη Ευρώπη.

-- Κι αν δούμε το ζήτημα πολιτικά (όχι ιδεολογικά), τότε βέλτιστη είναι μια ενδιάμεση άποψη: Να προχωρήσει η ενταξιακή διαδικασία τόσο, ώστε να αποδυναμωθεί η θέση των στρατοκρατών ανεπανάρθωτα μέσα στην Τουρκία. Αλλά να σταματήσει πριν προκαλέσει διαλυτική κρίση μέσα στην Ευρώπη.

Τέλος, η στρατηγική «εξημέρωσης του θηρίου» έχει μάλλον χρεοκοπήσει. Η ίδια η Τουρκία δεν θέλει να κάνει καμία υποχώρηση στην εξωτερική της πολιτική, προκειμένου να μπει στην Ευρώπη. Άρα το «θηρίο» δεν θέλει να εξημερωθεί. Και οι Ευρωπαίοι δείχνουν όλο και λιγότερο διατεθειμένοι να παίξουν το ρόλο του «θηριοδαμαστή». Έτσι είναι μάλλον απίθανο η ενταξιακή διαδικασία να ημερέψει το «θηρίο». Είναι πιθανότερο να το «ξεδοντιάσει» μακροχρόνια - αλλά προηγουμένως θα το «εξαγριώσει». Και πρέπει να είμαστε έτοιμοι για όλα...

Προτεινόμενη λύση - Δεσμοί, όχι ένταξη

Οι μελλοντικές διαπραγματεύσεις με την Τουρκία δεν θα έπρεπε λοιπόν να εστιάζονται στην ένταξη¹⁸, αλλά στη διερεύνηση της φύσης των δεσμών που η Ευρωπαϊκή Ένωση θα έπρεπε να σφυρηλατήσει με τους μεγάλους γείτονές της. Ας προσπαθήσουμε να είμαστε συγκεκριμένοι: σε οικονομικό επίπεδο, όλα είναι δυνατά, αλλά δεν μπορεί να είναι παρά να έχουν σταδιακή εξέλιξη: σε πολιτικό επίπεδο, δεν μπορεί να υπάρξει τίποτε άλλο από συνεργασίες, που πρέπει να οργανωθούν με τρόπο που να ικανοποιεί όλα τα μέρη:

Η Ευρωπαϊκή Ένωση πρέπει να φανεί ικανή να κάνει χωρίς χρονοτριβή μια ολοκληρωμένη, αξιосέβαστη και σαφή πρόταση στην Τουρκία.

Δεν είναι μια απλή σύμπτωση που οδήγησε την ευρωπαϊκή συντακτική συνέλευση να προτείνει στο Σύνταγμα την εισαγωγή του άρθρου 57, το οποίο προβλέπει τη δυνατότητα για την Ευρωπαϊκή Ένωση να διαπραγματευθεί συμφωνίες προνομιακών σχέσεων με τους γείτονές της.

Το κείμενο αυτό είναι αποτέλεσμα βαθιάς ανάλυσης για τον τρόπο με τον οποίο η Ευρωπαϊκή Ένωση θα μπορέσει να απαντήσει στα θεμιτά αιτήματα των γειτόνων, στην Ανατολή, στη νοτιοανατολική περιοχή και στον Νότο, χωρίς να αποδιοργανώσει την ίδια της τη φύση.

Να λοιπόν το συμπέρασμα που επιβάλλεται άμεσα: τον προσεχή Δεκέμβριο, το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο θα πρέπει να αποφασίσει να αρχίσει διαπραγματεύσεις οι οποίες θα αποσκοπούν στο να εγκαταστήσουν μία κοινή ζώνη οικονομικής ευημερίας και να δημιουργήσουν τις μόνιμες υποδομές της πολιτικής συνεργασίας, που θα καθιερώνουν μια προνομιακή σχέση ανάμεσα στην Τουρκία και στην Ευρωπαϊκή Ένωση.

Αυτή είναι, όπως παρουσιάζεται, η εποικοδομητική και ρεαλιστική στάση που θα μας επέτρεπε να προοδεύσουμε, ανταποκρινόμενοι στις προσδοκίες της Τουρκίας, χωρίς να θέσουμε σε κίνδυνο το εύθραυστο οικοδόμημα της

Ευρωπαϊκής Ένωσης, που δεν έχει ακόμα καταφέρει να ελέγξει τις θεσμικές και οικονομικές συνέπειες της τελευταίας της διεύρυνσης.

Κι αυτή η πρόταση θα έπρεπε φυσικά να υποστηριχθεί ενεργά από τη χώρα μας καθώς και τη Γαλλία, η οποία κατέχει μαζί με τους εταίρους της τη σοφία του ιδρυτή, εν όψει μιας απόφασης, η οποία, ας μην ξεχνάμε, δεν θα μπορέσει να ληφθεί παρά με ομοφωνία.

Αν έχουμε ακούσει πολύ αυτή την εποχή να τίθεται το ερώτημα «τι θα γίνει με την Τουρκία;», δεν ήλθε η στιγμή να προσθέσουμε ένα άλλο ερώτημα: «και τι θα γίνει με την Ευρώπη;».

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

0	Νivazi Berkes – Τούρκος Κοινωνιολόγος, Ιστορικός 1975
1	Γιώργος Στάμκος – Συγγραφέας Δημοσιογράφος www.e-telescope.gr 20/9/2005 Οι ευρωπαϊκές φιλοδοξίες της Τουρκίας και οι αντιδράσεις της «Χριστιανικής» Ευρώπης
2	www.re-public.gr – Θόδωρος Καρούνος
3	www.diktyo21.gr
4	Κωνσταντίνος Δεσποτόπουλος – Ακαδημαϊκός
5	Κωνσταντίνος Χολέβας – Πολιτικός Επιστήμων
6	Αριστέιδης Π. Μπιτζένης – Επίκουρος καθηγητής (μέλος ΔΕΠ) στο Πανεπιστήμιο Μακεδονίας στο τμήμα Διεθνών Ευρωπαϊκών Σπουδών
7	www.blogthea.gr
8	Γιάννης Ντουνιαδάκης – Υποναύαρχος ε.α. του Πολεμικού Ναυτικού μέλος της κίνησης για την Εθνική Άμυνα (ΚΕΘΑ) 22/10/2005
9	Παναγιώτης Ήφαιστός – Καθηγητής Πανεπιστημίου Πειραιά, Τμήμα Διεθνών και Ευρωπαϊκών Σπουδών 25/10/2004 Ημερίδα στην μνήμη του Γιάννου Κρανιδιώτη – Κυπριακό, Ευρωπαϊκή πορεία Ένταξη στην ΕΕ παράλληλη πορεία Τουρκίας στην ΕΕ
10	www.europa.eu
11	www.wikipedia.org
12	www.kopodistriako.uoa.gr
13	Ανδρέας Βόσκος – Καθηγητής Φιλοσοφικής http://kapodistriako.uoa.gr
14	Νίκος Κ. Αλιβιζάτος – Καθηγητής Συνταγματικού Δικαίου της Νομικής Σχολής http://kapodistriako.uoa.gr
15	www.diplomatia.gr
16	Dr. Albert Spiegel – Γερμανός Πρέσβης στην Αθήνα
17	www.ardin.gr Θεόδωρος Μπατρακούλης – Δικηγόρος, Διεθνολόγος διδάσκων στο Ανοικτό Πανεπιστήμιο
18	Ζισκάρ ντ' Εστέν – Πολιτικός, Γάλλος πρώην υπουργός οικονομικών «Η ένταξη της Τουρκίας, βάρος στην εύθραυστη Ε.Ε.» Το άρθρο του Ζισκάρ ντ' Εστέν δημοσιεύεται στις ακόλουθες ξένες εφημερίδες: «Φαϊνάνσιαλ Τάιμς» (Βρετανία), «Λε Μοντ» (Γαλλία), «Λα Ρεπούμπλικα» (Ιταλία), «Ελ Πάϊς» (Ισπανία), «Φρανκφούρτερ Ρούντσαου» (Γερμανία), «Ντερ Στάνταρντ» (Αυστρία), «Σουάρ» (Βέλγιο).

ΣΥΝΤΟΜΟΓΡΑΦΙΕΣ

ΕΕ	Ευρωπαϊκή Ένωση
ΕΟΚ	Ευρωπαϊκή Οικονομική Κοινότητα
ΥΠΕΞ	Υπουργός Εξωτερικών
ΓΓ	Γενικός Γραμματέας
ΟΗΕ	Οργανισμός Ηνωμένων Εθνών
Ε/Κ	Ελληνοκύπριοι
Τ/Κ	Τουρκοκύπριοι

Αριθμός λέξεων: 7.678